

COMMISSION DES ASSURANCES

Bruxelles, le 31 mai 2005

Doc C/2003/3

AVIS

**relatif aux articles 127 et 128 de la loi du 25 juin 1992
concernant le contrat d'assurance terrestre.**

INTRODUCTION

Conformément à l'article 41, §1, deuxième alinéa de la loi du 9 juillet 1975 relative au contrôle des entreprises d'assurance, qui prévoit que la Commission des Assurances peut émettre ses avis d'initiative sur toutes questions concernant les opérations d'assurance, la Commission a décidé de formuler des propositions en vue de mettre fin à la discrimination dénoncée par la Cour d'arbitrage par son arrêt du 26 mai 1999, concernant les articles 127 et 128 de la loi du 25 juin 1992.

L'article 127 considère que le bénéfice de l'assurance contractée par un époux commun en biens au profit de l'autre ou à son profit constitue un bien propre de l'époux bénéficiaire. L'article 128 énonce qu'une récompense n'est due au patrimoine commun que dans la mesure où les versements effectués à titre de primes et prélevés sur ce patrimoine sont manifestement exagérés eu égard aux facultés de celui-ci.

Compte tenu de la complexité du problème et conformément à son règlement d'ordre intérieur, la Commission des assurances a confié à un sous-groupe de travail composé de représentants des assureurs, des intermédiaires, des fonds de pension et des souscripteurs (consommateurs et entreprises assurées) ainsi que de représentants des notaires la mission de préparer un rapport et de formuler des suggestions. Ce sous-groupe de travail présidé par Madame TORFS s'est réuni à huit reprises en 2003 et 2004 et a remis ses conclusions le 28 octobre 2004, après avoir présenté deux rapports intermédiaires. Le présent avis a été rédigé sur la base de ces conclusions. Lorsqu'il s'en écarte, ceci est clairement indiqué dans l'avis.

COMMISSIE VOOR VERZEKERINGEN

Brussel, 31 mei 2005

Doc C/2003/3

ADVIES

**Inzake de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni
1992 op de landverzekeringsovereenkomst**

INLEIDING

Overeenkomstig artikel 41, §1, tweede lid van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsovereenkomsten, dat bepaalt dat de Commissie voor Verzekeringen uit eigen beweging adviezen kan geven over alle problemen betreffende de verzekeringsverrichtingen, heeft de Commissie beslist voorstellen te formuleren, om een einde te maken aan de discriminatie die door het Arbitragehof aan de kaak gesteld wordt in een arrest van 26 mei 1999, met betrekking tot de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992.

Artikel 127 bepaalt dat de aanspraken ontleend aan de verzekering die een in gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot ten behoeve van de andere of van zichzelf heeft bedongen een eigen goed is van de begunstigde echtgenoot. Volgens artikel 128 is aan het gemeenschappelijk vermogen geen vergoeding verschuldigd behalve voor zover de premiebetalingen die ten laste van dat vermogen zijn gedaan, kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan.

Gezien de complexiteit van het probleem heeft de Commissie voor Verzekeringen conform het huishoudelijk reglement een subwerkgroep opgericht, samengesteld uit vertegenwoordigers van de verzekeraars, de tussenpersonen, de pensioenfondsen en de verzekeringnemers (verbruikers en verzekerde ondernemingen) evenals vertegenwoordigers van de notarissen, die ermee belast werd een verslag op te stellen en voorstellen te formuleren. Deze subwerkgroep, die voorgezeten werd door mevrouw TORFS, heeft in de loop van 2003 en 2004 acht keer vergaderd en heeft op 28 oktober 2004 zijn besluiten neergelegd, nadat twee tussenrapporten waren voorgelegd. Dit advies werd opgesteld op basis van die besluiten. Wanneer het ervan afwijkt is dit duidelijk vermeld in het advies.

I. L'ARRET DE LA COUR D'ARBITRAGE DU 26 MAI 1999

Dans son arrêt du 26 mai 1999, la Cour d'arbitrage estime que les articles 127, 128 et 148§3, de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre violent les articles 10 et 11 de la Constitution en ce qu'ils ont pour effet que lorsque deux époux sont communs en biens, que l'un d'eux a souscrit une assurance vie pour garantir la bonne fin du remboursement d'emprunts communs et, ce remboursement étant fait, pour apporter un capital en cas de vie du souscripteur, ce capital est propre et ne donne lieu à récompense que si les versements effectués à titre de primes et prélevés sur le patrimoine commun sont manifestement exagérés eu égard aux facultés de celui-ci.

On notera que la Cour n'a été saisie sur question préjudicielle que de la question du statut d'une prestation d'assurance en cas de vie résultant d'un contrat individuel souscrit pendant le mariage par un conjoint à son profit personnel, financée par des primes prélevées sur la communauté et versée pendant l'existence de cette communauté. Elle estime qu'il est contraire au principe d'égalité de traiter cette prestation comme une prestation en cas de décès versée lors de la dissolution de la communauté et, partant, de lui attribuer un caractère propre sans récompense. Cette décision de la Cour d'arbitrage ne préjuge toutefois pas de la solution à donner à l'hypothèse visée (bien commun ou bien propre moyennant récompense).

Toutes les autres situations (assurances en cas de décès, assurances collectives souscrites ou non dans la cadre d'un régime professionnel de pensions complémentaires, autres instruments permettant de financer ces pensions...) ne sont pas visées expressément par cet arrêt. Il n'en demeure pas moins qu'une solution législative cohérente de l'ensemble des questions relatives au traitement patrimonial des prestations d'assurance vie et, plus généralement, des pensions complémentaires du deuxième et du troisième pilier paraît nécessaire.

I. HET ARREST VAN HET ARBITRAGEHOF VAN 26 MEI 1999

In zijn arrest van 26 mei 1999 oordeelt het Arbitragehof dat de artikelen 127, 128 en 148, §3, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden doordat zij tot gevolg hebben dat, wanneer twee echtgenoten gemeenschap van goederen hebben, en één van beiden een levensverzekering heeft aangegaan om de goede afloop van de terugbetaling van gemeenschappelijke leningen te waarborgen en, nadat die terugbetaling is gedaan, een kapitaal op te leveren indien de verzekeringnemer een overeengekomen leeftijd zou bereiken, dat kapitaal eigen is en slechts aanleiding geeft tot vergoeding indien de premiebetalingen die ten laste van het gemeenschappelijk vermogen zijn gedaan, kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan.

Er zij opgemerkt dat de prejudiciële vraag die aan het Hof werd voorgelegd enkel betrekking heeft op de status van verzekeringsuitkeringen bij leven die tijdens het bestaan van de huwelijksgemeenschap plaatsvinden en die voortvloeien uit een individuele levensverzekeringsovereenkomst die een van de echtgenoten tijdens het huwelijk heeft gesloten in zijn eigen voordeel en waarvan de premies met gemeenschapsgeld werden betaald. Het Hof stelt dat het strijdig is met het gelijkheidsbeginsel om deze uitkering te behandelen als een uitkering bij overlijden die gestort wordt bij de ontbinding van de huwelijksgemeenschap en om de uitkering dus te beschouwen als een eigen goed dat geen aanleiding geeft tot vergoeding. Deze beslissing van het Arbitragehof biedt echter geen oplossing voor het probleem dat hier aan de orde is (gemeenschappelijk goed of eigen goed dat aanleiding geeft tot vergoeding).

Andere gevallen (verzekeringen bij overlijden, collectieve verzekeringen al dan niet onderschreven in het kader van een professioneel regime van aanvullende pensioenen, andere manieren om de pensioenen te financieren...) komen in dit arrest niet uitdrukkelijk aan bod. Dit neemt niet weg dat er op wetgevend vlak een coherente oplossing moet komen voor alle vragen die verband houden met de behandeling op vermogensrechtelijk vlak van levensverzekeringsprestaties en, meer in het algemeen, van de aanvullende pensioenen van de tweede en van de derde pijler.

II. ORIENTATIONS GENERALES

Toutes les fois que cela était possible, la Commission des assurances a opté pour des solutions conformes aux règles générales des régimes matrimoniaux telles qu'elles sont prévues actuellement par le Code civil, tant pour l'assurance vie individuelle ou groupe que pour toutes autres formes de pensions complémentaires, quel que soit l'instrument utilisé en vue de les constituer. L'extension de l'analyse à l'ensemble des pensions complémentaires contraint d'ailleurs à déplacer le siège de la réglementation vers le Code civil car la loi du 25 juin 1992 ne régit bien entendu que les assurances terrestres.

Afin de mettre fin à la discrimination dénoncée par la Cour d'arbitrage, la Commission suggère d'abroger les articles 127 et 128 de la loi sur le contrat d'assurance terrestre et de rapatrier le traitement des questions relevant du droit patrimonial de la famille dans le Code civil. Dans ce cas, il convient aussi de modifier ou de supprimer l'article 1400, point 7, toujours présent dans le Code civil.

Elle se déclare en outre favorable à un système limitant les règles spécifiques et dérogatoires propres aux assurances en vue de s'appuyer, autant que possible, sur les règles générales déjà présentes dans le Code civil. Dans l'ensemble, il convient en effet de favoriser un régime respectueux de l'économie générale des régimes matrimoniaux.

Dans ce but, la Commission s'est appuyée sur les principes généraux suivants dont certains ne concernent que l'assurance vie :

1. Afin de tenir compte de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage, il y a lieu de proposer des solutions différentes selon qu'il s'agit d'une prestation en cas de vie versée durant le mariage ou d'une prestation en cas de décès, même si l'une de ces prestations découle d'une assurance-vie mixte. Par contre, les prestations doivent suivre le même sort quel que soit le véhicule utilisé pour les constituer et quel que soit l'opérateur choisi.
2. Les modifications proposées doivent être insérées dans la partie du Code civil consacrée aux régimes matrimoniaux. Ce déplacement permettra aux conjoints qui le souhaitent de déroger le cas échéant aux solutions proposées par contrat de mariage, car les règles du régime matrimonial secondaire ne sont pas réputées impératives. Le caractère impératif des solutions prévues par les articles 127 et 128 ici discutés résulte actuelle-

II. ALGEMENE PRINCIPES VOOR OPLOSSINGEN

Waar mogelijk heeft de Commissie voor Verzekeringen geopteerd voor oplossingen die in overeenstemming zijn met de algemene regels inzake huwelijksvermogensstelsels zoals die momenteel zijn opgenomen in het Burgerlijk Wetboek, zowel voor de individuele of de groepslevensverzekering als voor alle andere vormen van aanvullend pensioen, ongeacht de financieringswijze. De uitbreiding van de analyse tot het geheel van de aanvullende pensioenen noopt er overigens toe de reglementering te centraliseren in het Burgerlijk Wetboek, aangezien de wet van 25 juni 1992 uiteraard enkel de landverzekering regelt.

Om een einde te maken aan de discriminatie die aan de kaak gesteld wordt door het Arbitragehof, stelt de Commissie voor de artikelen 127 en 128 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst op te heffen en de behandeling van de vragen die betrekking hebben op het familiaal vermogensrecht onder te brengen in het Burgerlijk Wetboek. In dat geval dient artikel 1400, punt 7, dat nog steeds in het Burgerlijk Wetboek staat, ook gewijzigd of opgeheven te worden.

Bovendien pleit de Commissie voor een systeem met zo weinig mogelijk specifieke en afwijkende regels voor de verzekeringen teneinde zoveel mogelijk te steunen op de reeds geldende algemene regels van het Burgerlijk Wetboek. Globaal gezien dient men de voorkeur te geven aan een regeling die de algemene opzet van de huwelijksvermogensstelsels respecteert.

Met dit doel voor ogen is de Commissie uitgegaan van de volgende algemene beginselen waarvan sommige alleen de levensverzekering betreffen :

1. Om rekening te houden met de rechtspraak van het Arbitragehof, dienen er verschillende oplossingen te worden voorgesteld naargelang het gaat om een uitkering bij leven die tijdens het huwelijk plaatsvindt of om een uitkering bij overlijden, ook al vloeit een van die uitkeringen voort uit een gemengde levensverzekering. Er mag tussen de uitkeringen echter geen onderscheid van behandeling gemaakt worden naargelang van de financieringswijze of de operator.
2. De voorgestelde wijzigingen moeten in het deel van het Burgerlijk Wetboek over de huwelijksvermogensstelsels worden opgenomen. Deze verplaatsing maakt het voor de echtgenoten die dit wensen, mogelijk om in voorkomend geval af te wijken van de voorgestelde oplossingen via het huwelijkscontract, aangezien de regels inzake het secundair huwelijksvermogensstelsel niet als dwingend gelden. Het dwingende karakter van

ment de l'article 3 de la loi du 25 juin 1992 qui précise que toutes les règles de cette loi sont impératives si le législateur n'en a pas disposé autrement.

3. Aucune distinction n'est faite selon les modalités de règlement de la prestation (rente, capital). La notion de prestation est entendue au sens le plus large et vise à la fois les versements effectués à l'échéance du contrat que les versements anticipés (valeur de rachat, avance...).
4. Le régime proposé pour les prestations est applicable indépendamment du nombre de contrats souscrits ou du montant des primes versées. Celles-ci pourront néanmoins être prises en compte si une récompense est due au patrimoine commun.
5. Aucune différence n'est faite selon que le contrat souscrit est ou n'est pas adossé à un fonds d'investissement ou à des actifs financiers dont la valeur fluctue, ni selon que ce contrat appartient à la branche 21 ou 23.
6. La Commission a réservé une attention particulière aux contrats relevant du champ d'application de la LPC ou LPCI, compte tenu précisément de l'environnement réglementaire dont ils font l'objet. Elle reste divisée sur le régime juridique qu'il convient d'appliquer aux régimes professionnels de pensions complémentaires. Certains membres plaident pour une approche différente de celle suivie pour les assurances vie individuelles, d'autres sont en faveur d'un traitement identique pour les assurances vie individuelles, assurances vie collectives et les pensions complémentaires constituées d'une autre façon.
7. Quelle que soit la solution retenue, la Commission estime que toute modification qui affecterait le sort des assurances collectives devrait entraîner une modification comparable pour tous les autres véhicules de financement si l'on veut éviter de créer de nouvelles discriminations. A ce niveau, la Commission reconnaît qu'elle sort du domaine de l'assurance.

de oplossingen die door de hier besproken artikelen 127 en 128 worden geboden, vloeit actueel voort uit artikel 3 van de wet van 25 juni 1992 die stelt dat alle regels van deze wet dwingend zijn indien de wetgever niet anders heeft beslist.

3. Er wordt geen onderscheid gemaakt naargelang de uitkering plaatsvindt in rente of in kapitaal. Het begrip "uitkering" wordt in de meest ruime zin geïnterpreteerd en slaat zowel op de stortingen die op de vervaldag van de overeenkomst plaatsvinden als op vervroegde stortingen (afkoopwaarde, voorschot...).
4. Het regime dat wordt voorgesteld voor de uitkeringen is van toepassing ongeacht het aantal overeenkomsten dat de verzekeringnemer heeft gesloten en ongeacht het bedrag van de gestorte premies. Met de premies kan echter wel rekening gehouden worden indien er een vergoeding verschuldigd is aan het gemeenschappelijk vermogen.
5. Er wordt geen onderscheid gemaakt naargelang de overeenkomst al dan niet gekoppeld is aan een beleggingsfonds of aan financiële activa met schommelende waarde, noch naargelang de overeenkomst behoort tot tak 21 of tot tak 23.
6. De Commissie heeft bijzondere aandacht besteed aan de overeenkomsten die onder het toepassingsbied vallen van de WAP of van de WAPZ, rekening houdend met de reglementaire context waartoe ze behoren. De Commissie blijft verdeeld over het juridisch stelsel dat moet worden toegepast op de professionele stelsels van aanvullende pensioenen. Sommige leden pleiten voor een aanpak die verschillend is van diegene die wordt gevolgd voor de individuele levensverzekeringen, andere leden geven de voorkeur aan eenzelfde behandeling voor de individuele levensverzekeringen, de collectieve levensverzekeringen en de aanvullende pensioenen die op een andere manier worden gevormd.
7. Welke oplossing ook gekozen wordt, de Commissie is van oordeel dat elke wijziging die het lot van de collectieve verzekeringen beïnvloedt een gelijkaardige wijziging zou moeten tot gevolg hebben voor de andere financieringswijzen om te vermijden dat nieuwe discriminaties zouden gecreëerd worden. De Commissie erkent dat zij zich op dit niveau niet houdt aan het onderwerp verzekeringen.

III. ASSURANCE VIE INDIVIDUELLE

La Commission des assurances propose de distinguer les hypothèses suivantes. On ne traitera ici que du régime de la communauté légale, à l'exclusion de tous les régimes conventionnels, notamment celui de la séparation de biens.

Le problème abordé dans cet avis concerne seulement les époux mariés sous le régime de la communauté légale à l'exclusion de toute autre forme d'organisation de la vie commune.

A. CONTRATS SOUSCRITS DURANT LE MARIAGE

1. PRESTATIONS EN CAS DE DECES

A) CONTRAT CONCLU SUR LA TETE DU SOUSCRIPTEUR AU PROFIT DU CONJOINT

- Nature de la prestation : si l'attribution bénéficiaire faite à titre gratuit au profit du conjoint est qualifiée de donation indirecte, la prestation en cas de décès constitue un bien propre du bénéficiaire conformément au droit des régimes matrimoniaux.

Certains auteurs ont toutefois mis en doute cette qualification estimant qu'il n'existait pas de véritable animus donandi entre les deux conjoints. La souscription d'une assurance vie au profit de l'autre conjoint représenterait dans cette conception, l'exécution d'une obligation naturelle, d'un devoir normal de prévoyance ou d'une charge normale du mariage. Ceux-ci estiment en outre qu'il est préférable d'éviter la figure juridique de la donation si l'on veut traiter sur pied d'égalité toutes les formes de pensions complémentaires, y compris celles qui sont constituées autrement que par le biais d'une assurance. A défaut, les assureurs seraient tenus d'une obligation d'information assez lourde à l'égard des assurés pour leur expliquer les différences de régime juridique.

Pour éviter ces problèmes de qualification, il paraît donc préférable, pour plus de sécurité et d'uniformité, d'énoncer expressément la solution dans une règle spéciale consacrant le caractère propre de la prestation en cas de décès. Celle-ci ne heurterait pas l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 26 mai 1999.

III. INDIVIDUELE LEVENSVZERZEKERING

De Commissie voor Verzekeringen stelt voor de volgende gevallen te onderscheiden. Enkel het wettelijk stelsel van gemeenschap van goederen komt aan bod ; de conventionele stelsels zoals de scheiding van goederen worden buiten beschouwing gelaten.

Het probleem dat in dit advies aan bod komt, betreft enkel de echtgenoten die gehuwd zijn onder het stelsel van de wettelijke gemeenschap, met uitzondering van elke andere vorm van samenlevingsverband.

A. OVEREENKOMSTEN DIE TIJDENS HET HUWELIJK WERDEN GESLOTEN

1. UITKERINGEN BIJ OVERLIJDEN

A) OVEREENKOMST DIE OP HET HOOFD VAN DE VERZEKERINGNEMER IS GESLOTEN TEN GUNSTE VAN DE ECHTGENOOT

- Aard van de uitkering : als de begunstiging onder kosteloze titel ten voordele van de echtgenoot gekwalificeerd wordt als een onrechtstreekse schenking, is de uitkering bij overlijden een eigen goed van de begunstigde, overeenkomstig het huwelijksvermogensrecht.

Sommige auteurs hebben deze kwalificatie echter in twijfel getrokken, omdat ze ervan uitgingen dat er geen werkelijke animus donandi tussen de beide echtgenoten bestond. Het sluiten van een levensverzekering ten voordele van de andere echtgenoot zou in dit concept de uitvoering van een natuurlijke verplichting, van een normale plicht van voorzorg of een normale verantwoordelijkheid van het huwelijk betekenen. Zij zijn bovendien de mening toegedaan dat het wenselijk is om de rechtsfiguur van de schenking te vermijden, indien men alle vormen van aanvullende pensioenen op voet van gelijkheid wil behandelen, met inbegrip van die welke anders zijn samengesteld dan via een verzekering. Zoniet zou voor de verzekeraars een zware informatieplicht rijzen ten aanzien van de verzekerden, om hen de verschillen tussen de juridische stelsels uit te leggen.

Om deze kwalificatieproblemen te voorkomen, zou men er dus blijkbaar, met het oog op meer zekerheid en uniformiteit, beter aan doen de oplossing uitdrukkelijk in een speciale regel te vatten die het eigen karakter van de uitkering bij overlijden duidelijk onderstreept. Deze regel zou niet in aanvaring komen met het Arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999.

- Récompense : selon la proposition du groupe de travail, lorsque les primes ou les cotisations ont été payées avec de l'argent de la communauté, une récompense est due au patrimoine commun. Le montant de la récompense est calculé selon les règles ordinaires du régime légal (art 1432 et 1435 C. civ.).

Une telle solution apparaît peu compatible avec l'idée évoquée ci-dessus selon laquelle l'attribution bénéficiaire faite à titre gratuit s'analyserait comme une donation indirecte, la donation justifiant l'absence de récompense, mais ceci peut se justifier dès lors que cette situation ferait l'objet d'une règle spécifique insérée dans le Code civil.

On se rappellera d'ailleurs que l'ancien article 43, alinéa 3, de la loi du 11 juin 1874 introduit par la loi de réforme des régimes matrimoniaux prévoyait une récompense dans la même hypothèse lorsque les primes apparaissaient manifestement exagérées par rapport aux ressources du ménage. Dans ce cas, il n'était plus permis de parler d'une dépense normale et le déséquilibre créé au profit du patrimoine propre du conjoint bénéficiaire paraissait devoir être corrigé par une récompense. C'est du reste la solution qui prévaut actuellement en vertu de l'article 128 de la loi du 25 juin 1992.

Le calcul des récompenses repose sur le souci de compenser un transfert de valeurs du patrimoine commun vers l'un des patrimoines propres des époux ou inversement. Pour déterminer le montant de la récompense, il convient de tenir compte des caractéristiques juridiques et techniques du contrat d'assurance vie qui permettent de fixer cette valeur en toute objectivité.

Il est entendu que quelle que soit la solution retenue concernant les récompenses, les époux pourront déroger dans leur convention à la règle générale en prévoyant une dispense de récompense au profit du survivant.

B) CONTRAT CONCLU PAR LE SOUSCRIPTEUR SUR LA TÊTE DE SON CONJOINT A SON PROPRE PROFIT

Le sous-groupe de travail n'a pas souhaité distinguer cette hypothèse de la précédente. On observera néanmoins que la figure juridique de la donation n'apparaît plus dans cette hypothèse.

- Vergoeding : volgens het voorstel van de subwerkgroep is een vergoeding verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen wanneer de premies of bijdragen met gemeenschapsgeld werden betaald. Het bedrag van die vergoeding wordt berekend volgens de gewone regels van het wettelijk stelsel (art. 1432 en 1435 B.W.).

Deze oplossing lijkt echter moeilijk verenigbaar met de opvatting die hierboven is uiteengezet, namelijk dat de begunstiging onder kosteloze titel beschouwd wordt als een onrechtstreekse schenking, waarbij de onrechtstreekse schenking de afwezigheid van vergoeding rechtvaardigt. Maar dit kan gemotiveerd worden door het feit dat deze situatie het voorwerp is van een specifieke regeling in het Burgerlijk Wetboek.

Het oude artikel 43, lid 3, van de wet van 11 juni 1874 dat werd ingediend door de wet tot hervorming van de huwelijksvermogensstelsels, voorzag trouwens in een vergoeding in hetzelfde geval, wanneer de premies duidelijk overdreven leken ten opzichte van de gezinsinkomsten. In dat geval was het niet meer toegestaan om te gewagen van een normale besteding van inkomsten en de wanverhouding die ontstond ten voordele van het eigen vermogen van de begunstigde echtgenoot leek te moeten worden bijgestuurd door een vergoeding. Overigens is het deze oplossing die momenteel geldig is krachtens artikel 128 van de wet van 25 juni 1992.

De berekening van de vergoedingen beoogt een overdracht van waarden van het gemeenschappelijk vermogen naar een van de eigen vermogens van de echtgenoten of omgekeerd te compenseren. Om het bedrag van de vergoeding te bepalen dient rekening gehouden te worden met de juridische en technische kenmerken van de levensverzekeringsovereenkomst, die toelaten om die waarde in alle objectiviteit te bepalen.

Ongeacht de gekozen oplossing voor de vergoedingen, kunnen de echtgenoten uiteraard in hun overeenkomst afwijken van de algemene regel door te voorzien in een kwijtschelding van de vergoeding ten voordele van de overlevende echtgenoot.

B) OVEREENKOMST DIE DE VERZEKERINGNEMER OP HET HOOFD VAN ZIJN ECHTGENOOT HEEFT GESLOTEN IN ZIJN EIGEN VOORDEEL

De subwerkgroep heeft geen onderscheid willen maken tussen dit geval en het voorgaande. We merken hier echter op dat de rechtsfiguur van de schenking in dit geval niet meer speelt.

Comme la prestation est versée à la dissolution du mariage en raison du décès, l'on pourrait en faire un bien propre sous bénéfice de récompense à concurrence des primes prélevées sur la communauté.

Telle est d'ailleurs la solution qui résultait de l'article 1400, point 7, du Code civil, article que le législateur a malencontreusement oublié d'abroger lors de l'adoption de la loi du 25 juin 1992. La doctrine considère cependant que cet article a été abrogé tacitement depuis l'entrée en vigueur des articles 127 et 128. Si ces deux articles sont à leur tour abrogés, il convient donc d'être attentif au contenu de l'article 1400, point 7, du Code civil, afin de vérifier sa compatibilité avec les solutions proposées.

2. PRESTATIONS EN CAS DE VIE

A) PRESTATION VERSEE DURANT LE MARIAGE

La prestation en cas de vie versée durant le mariage tombe dans le patrimoine commun. Le cas échéant, une récompense sera due si des primes ou des cotisations ont été payées avec des deniers propres à l'un des conjoints.

Cette solution se justifie par le fait que la prestation en cas de vie versée durant le mariage apparaît comme un acquêt de la communauté puisque le contrat aura généralement été alimenté par des revenus gagnés par l'un ou l'autre des époux. Elle permet par ailleurs d'effacer la discrimination mise en lumière par la Cour d'arbitrage.

Notons que la même solution peut s'appliquer à toutes les prestations effectués en vertu du contrat, y compris lorsqu'il s'agit de versements anticipés par rapport à l'échéance normale.

B) PRESTATION VERSEE APRES LA DISSOLUTION DU MARIAGE

Par comparaison avec la situation précédente, la prestation versée après la dissolution du mariage par décès sera tenue pour un bien propre, moyennant récompense pour les primes ou cotisations prélevées sur la communauté.

Le mariage étant dissous par hypothèse, il se justifie que le conjoint survivant puisse affecter les sommes versées à ses propres besoins, moyennant récompense s'il y a lieu.

Aangezien de uitkering plaatsvindt bij de ontbinding van het huwelijk wegens overlijden, zou men die als een eigen goed kunnen beschouwen die aanleiding geeft tot een vergoeding ten belope van de premiebetalingen die ten laste van de gemeenschap zijn gedaan.

Dit is overigens de oplossing die aangereikt werd door artikel 1400, punt 7, van het Burgerlijk Wetboek, artikel dat de wetgever jammer genoeg heeft vergeten te schrappen bij de goedkeuring van de wet van 25 juni 1992. De rechtsleer gaat er echter van uit dat dit artikel stilzwijgend opgeheven is sedert de inwerkingtreding van de artikelen 127 en 128. Indien deze beide artikelen op hun beurt worden geschrapt, moet dus gelet worden op de inhoud van artikel 1400, punt 7, van het Burgerlijk Wetboek, teneinde na te gaan of die verenigbaar is met de voorgestelde oplossingen.

2. UITKERINGEN BIJ LEVEN

A) UITKERING DIE PLAATSVINDT TIJDENS HET HUWELIJK

De uitkering bij leven die plaatsvindt tijdens het huwelijk valt in het gemeenschappelijk vermogen. In voorkomend geval zal er een vergoeding verschuldigd zijn wanneer de premies of bijdragen met eigen gelden van een van de echtgenoten betaald zijn.

Deze oplossing vindt haar rechtvaardiging in het feit dat de uitkering bij leven die tijdens het huwelijk plaatsvindt beschouwd wordt als een aanwinst van de huwelijksgemeenschap aangezien de verzekeringsovereenkomst doorgaans gefinancierd geweest zal zijn met de inkomsten van een van beide echtgenoten. Deze oplossing maakt ook een einde aan de discriminatie die aan de kaak gesteld wordt door het Arbitragehof.

Op te merken valt dat dezelfde oplossing kan worden toegepast op alle stortingen uit hoofde van deze overeenkomst, ook wanneer het gaat om stortingen die vóór de gewone vervaldag plaatsvinden.

B) UITKERINGEN DIE PLAATSVINDEN NA DE ONTBINDING VAN HET HUWELIJK

In vergelijking met het vorige geval wordt de uitkering die na de ontbinding van het huwelijk wegens overlijden plaatsvindt als een eigen goed beschouwd, maar zal er een vergoeding verschuldigd zijn voor de premies of bijdragen die met gemeenschapsgelden betaald zijn.

Aangezien het huwelijk hoe dan ook ontbonden is, is het gerechtvaardigd dat de overlevende echtgenoot de gestorte bedragen mag gebruiken voor zijn eigen behoeften en hiervoor indien nodig een vergoeding betaalt.

Cette solution se déduisait déjà de l'article 1400, point 7, du Code civil tacitement abrogé par les articles 127 et 128 de la loi du 25 juin 1992.

B. CONTRATS SOUSCRITS AVANT LE MARIAGE

Conformément à l'article 1399, al. 1^{er} du Code civil, les prestations versées en vertu d'un contrat conclu avant le mariage sont propres. Le cas échéant, une récompense sera due pour les primes et cotisations payées avec de l'argent provenant de la communauté. Le montant de cette récompense sera calculé selon les règles ordinaires du régime légal.

C. SORT DU CONTRAT NON DÉNOUÉ EN CAS DE DIVORCE

Le contrat d'assurance vie non dénoué au moment de la dissolution du mariage par divorce peut avoir une valeur patrimoniale calculée sur la base de la réserve mathématique. Celle-ci fait l'objet d'un droit de créance appartenant au souscripteur de l'assurance.

Il n'est pas contesté que les prérogatives que le preneur détient sur la réserve (rachat, réduction, avance, mise en gage ...) appartiennent en propre au souscripteur. Ces droits ne peuvent être exercés ni par son conjoint, ni par ses créanciers (art. 114, 116 et 117 de la loi du 25 juin 1992).

La question de savoir comment il convient de tenir compte de la valeur acquise du contrat lors de la liquidation de la communauté à la suite d'un divorce est différente et plus difficile à résoudre. Le contrat d'assurance n'ayant par hypothèse pas sorti ses effets, le preneur d'assurance ne dispose pas financièrement des montants figurant dans la réserve. Par ailleurs, au moment de la dissolution de la communauté, nul ne sait s'agissant d'un contrat mixte, si c'est la prestation en cas de vie ou en cas de décès qui sera due.

Face à cette situation, on pourrait considérer que la valeur acquise du contrat représentée par la réserve mathématique tombe dans le patrimoine commun, dans la mesure où elle constitue une épargne du ménage.

Afin d'attribuer au conjoint du souscripteur ce qui lui revient, trois solutions sont possibles dans le cadre du régime légal :

Deze oplossing kon reeds afgeleid worden uit artikel 1400, punt 7, van het Burgerlijk Wetboek, dat stilzwijgend opgeheven werd door de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992.

B. OVEREENKOMSTEN DIE VÓÓR HET HUWELIJK WERDEN GESLOTEN

Volgens artikel 1399, lid 1 van het Burgerlijk Wetboek is de uitkering die plaatsvindt uit hoofde van een overeenkomst die vóór het huwelijk gesloten werd, eigen. In voorkomend geval zal er een vergoeding verschuldigd zijn voor de premies en bijdragen die met gemeenschapsgeld zijn betaald. Het bedrag van die vergoeding wordt berekend volgens de gewone regels van het wettelijk stelsel.

C. NIET-BEËINDIGDE OVEREENKOMSTEN IN GEVAL VAN ECHTSCHIEDING

Een levensverzekeringsovereenkomst die op het ogenblik van de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding niet beëindigd is, kan een vermogenswaarde hebben die berekend wordt op basis van de wiskundige reserve. Deze waarde is het voorwerp van een recht van schuldvordering van de verzekeringnemer.

Er wordt niet betwist dat de voorrechten die de verzekeringnemer heeft op de reserve (afkoop, reductie, voorschot, inpandgeving ...) persoonlijk toebehoren aan de verzekeringnemer. Deze rechten kunnen noch door zijn echtgenoot, noch door zijn schuldeisers worden uitgeoefend (art. 114, 116 en 117 van de wet van 25 juni 1992).

Hoe er rekening moet worden gehouden met de vermogenswaarde van de overeenkomst bij de vereffening van de huwelijksgemeenschap naar aanleiding van een echtscheiding is echter een andere vraag en heel wat moeilijker te beantwoorden. Aangezien de verzekeringsovereenkomst hoe dan ook nog geen uitwerking heeft gehad, beschikt de verzekeringnemer financieel gezien niet over de bedragen van de reserve. Aangezien het om een gemengde overeenkomst gaat, weet op het ogenblik van de ontbinding van de gemeenschap overigens niemand of er een uitkering bij leven of een uitkering bij overlijden zal moeten plaatsvinden.

Men zou ervan uit kunnen gaan dat de vermogenswaarde van de overeenkomst, die overeenstemt met de wiskundige reserve, in het gemeenschappelijke vermogen valt, aangezien het om spaargeld van het gezin gaat.

Om aan de echtgenoot van de verzekeringnemer te kunnen toedelen wat hem toekomt, zijn binnen het wettelijk stelsel drie oplossingen mogelijk :

- soit l'assurance est rachetée et chaque conjoint perçoit la moitié du produit net du rachat;
- soit l'assurance est maintenue, moyennant le cas échéant, une modification de l'attribution bénéficiaire et d'autres biens communs sont attribués au conjoint non souscripteur à due concurrence;
- soit l'on prend acte de la créance que l'ex-conjoint détient contre l'autre à concurrence de la moitié de la valeur patrimoniale du contrat lors de la dissolution du patrimoine commun, et cette créance sera réglée lors du versement des prestations en cas de vie.
- ofwel wordt de verzekering afgekocht en krijgt elke echtgenoot de helft van de netto-opbrengst van de afkoop;
- ofwel wordt de verzekering behouden met een eventuele wijziging van de begunstiging en worden aan de echtgenoot die niet de verzekeringnemer is, andere gemeenschappelijke goederen toebedeeld tot er terug gelijkheid is;
- ofwel bepaalt men dat de ex-echtgenoot een schuldvordering verwerft op de andere echtgenoot tot beloop van de helft van de vermogenswaarde van de overeenkomst op het ogenblik van de ontbinding van het gemeenschappelijk vermogen, en wordt deze schuldvordering vereffend wanneer de uitkeringen bij leven plaatsvinden.

Le choix entre ces trois solutions est à laisser au conjoint.

Het is aan de echtgenoten om te kiezen tussen deze drie oplossingen.

Chacune de ces solutions présente toutefois des inconvénients :

Elk van deze oplossingen vertoont echter gebreken :

- On sait que le rachat est une opération fiscalement défavorable pour le souscripteur, tout au moins pour les contrats dont les primes ont été immunisées, dans la mesure où le contribuable sera taxé sur la valeur perçue au taux marginal d'imposition. En outre, le rachat n'est pas toujours possible;
- Attribuer d'autres biens communs au conjoint non-souscripteur n'est possible que si le patrimoine commun contient des valeurs suffisantes pour désintéresser le partenaire;
- L'octroi d'une créance au conjoint non souscripteur présente l'inconvénient de laisser la situation en suspend et de maintenir les ex-conjoints en situation de dépendance.
- Het is geweten dat afkoop fiscaal ongunstig is voor de verzekeringnemer; althans voor de overeenkomst waarvoor de premies fiscaal zijn afgetrokken, in de mate dat de belastingplichtige op de ontvangen waarde zal belast worden aan de marginale aanslagvoet. Bovendien is afkoop niet altijd mogelijk;
- Andere goederen uit het gemeenschappelijk vermogen toebedelen aan de echtgenoot die niet de verzekeringnemer is, is maar mogelijk indien het gemeenschappelijk vermogen voldoende goederen bevat om de partner uit te kopen;
- Het toekennen van een schuldvordering aan de echtgenoot die niet de verzekeringnemer is heeft als nadeel dat de situatie niet geregeld wordt en dat de ex-echtgenoten in een afhankelijkheidssituatie blijven verkeren.

La Commission estime par conséquent qu'une quatrième solution pourrait être envisagée en vue de régler définitivement le sort du contrat au moment de la liquidation du patrimoine commun. Il s'agirait de mettre fin au contrat et de transférer la moitié de la valeur acquise vers une nouvelle assurance-vie dont l'autre conjoint serait souscripteur. La moitié de cette valeur serait considérée comme prime unique d'inventaire en vue de garantir de nouvelles prestations. Une telle solution suppose que le transfert puisse s'effectuer en toute neutralité, c'est-à-dire sans frais et en exemption d'impôts. Certains représentants des consommateurs estiment toutefois que le conjoint devrait

De Commissie meent bijgevolg dat er een vierde oplossing zou kunnen worden overwogen die definitief bepaalt wat er met de overeenkomst gebeurt op het ogenblik van de vereffening van het gemeenschappelijk vermogen. Deze vierde oplossing zou erin bestaan de overeenkomst te beëindigen en de helft van de vermogenswaarde over te dragen naar een nieuwe levensverzekering waarvan de andere echtgenoot onderschrijver zou zijn. De helft van deze waarde zou beschouwd worden als inventariskoopsom om nieuwe uitkeringen te verzekeren. Zulke oplossing veronderstelt dat de overdracht gebeurt in volledige neutraliteit, namelijk zonder kosten en met vrijstelling van

pouvoir disposer immédiatement des sommes dont il a besoin sans être contraint de les réinvestir.

Les assureurs contestent ce point de vue qui va clairement à l'encontre de l'objectif d'épargne à long terme de l'assurance et qui, dans des situations extrêmes, pourrait susciter des divorces uniquement motivés par la volonté de disposer immédiatement de la réserve en dehors des procédures normales de rachat prévues par la loi. En outre, cette solution entre manifestement en contradiction avec les objectifs poursuivis par le législateur en ce qui concerne les assurances « fiscalisées » : la réduction d'impôt octroyée aux primes constitue, dans l'esprit du législateur fiscal, la récompense de l'effort de prévoyance à long terme effectué par le preneur. Le législateur ne pourrait admettre qu'un divorce permette de récupérer anticipativement la réserve sans lourde pénalité fiscale. Il en va de l'équilibre et de la logique interne du régime fiscal des assurances vie individuelles. Vouloir immédiatement tous les avantages en se libérant de toutes les contraintes se révèle ici contre productif.

Dans toutes les hypothèses visées ci-dessus, la possibilité pour les conjoints de convenir d'un régime différent doit être réservée. Cette possibilité résultera d'ailleurs de l'insertion de ces solutions dans le Code civil au titre du régime matrimonial secondaire (régime légal).

IV. CONTRATS OU ENGAGEMENTS DE PENSION RELEVANT D'UN RÉGIME PROFESSIONNEL DE PENSION COMPLÉMENTAIRE.

En ce qui concerne les contrats relevant du champ d'application de la LPC ou de la LPCI, il y a unanimité au sein du groupe de travail en ce qui concerne la qualification propre des prestations décès et la qualification commune des prestations payées pendant la communauté.

En revanche, la Commission des assurances reste divisée sur le régime applicable aux pensions complémentaires, individuelles ou collectives relevant de la LPC ou LPCI en cas de divorce avant l'échéance des prestations garanties. Elle recommande néanmoins de prévoir la même solution quel que soit le véhicule de financement utilisé et quel que soit l'opérateur auprès duquel ces pensions sont constituées (assureurs, fonds de pension...). Ceci permet de préserver l'égalité de traitement entre tous les opérateurs. Il faut en effet observer que le financement d'une pension complémentaire ne repose pas toujours sur un

belasting. Sommige vertegenwoordigers van de verbruikers menen echter dat de echtgenoot onmiddellijk zou moeten kunnen beschikken over de sommen die hij nodig heeft zonder de verplichting om die opnieuw te investeren.

De verzekeraars betwisten dit standpunt dat volgens hen duidelijk ingaat tegen het doel van langetermijnsparen van de verzekering en dat, in uitzonderlijke gevallen, echtscheidingen zou kunnen doen ontstaan met als enige reden onmiddellijk te kunnen beschikken over de reserve buiten de normale wettelijke procedures van afkoop. Bovendien gaat deze oplossing manifest in tegen het door de wetgever nagestreefde doel inzake "gefiscaliseerde" verzekeringen : de belastingsvermindering die wordt toegekend voor de premies is in de geest van de fiscale wetgever, de vergoeding voor de inspanning van het op lange termijn vooruitzien van de verzekeringsnemer. De wetgever zou niet kunnen toestaan dat een echtscheiding toelaat om voortijdig de reserve terug te krijgen zonder een zware fiscale bestraffing. Dit volgt uit het evenwicht en de interne logica van het fiscale stelsel van de individuele levensverzekeringen. Onmiddellijk alle voordelen willen door zich te ontdoen van de verplichtingen blijkt hier contra-productief te zijn.

In alle bovenstaande gevallen moeten de echtgenoten echter de mogelijkheid hebben om onderling een andere regeling te bedingen. Deze mogelijkheid zal trouwens voortvloeien uit de inlassing van deze oplossingen in het Burgerlijk Wetboek uit hoofde van het secundair huwelijksvermogensstelsel (wettelijk stelsel).

IV. PENSIOENOVEREENKOMSTEN OF -TOEZEGGINGEN DIE ONDER HET TOEPASSINGSGEBIED VALLen VAN EEN PROFESSIONEEL STELSEL VAN AANVULLEND PENSIOEN.

Wat de overeenkomsten betreft die onder de toepassing van de WAP of de WAPZ vallen, is de werkgroep unaniem over het eigen karakter van de uitkeringen bij overlijden en het gemeenschappelijke karakter van de tijdens de huwelijksgemeenschap betaalde uitkeringen.

De meningen blijven echter verdeeld over de regeling die moet worden toegepast voor individuele of collectieve aanvullende pensioenen die onder de toepassing van de WAP of de WAPZ vallen, in geval van echtscheiding vóór de vervaldag van de verzekerde uitkeringen. De Commissie beveelt niettemin aan eenzelfde oplossing toe te passen ongeacht de gebruikte financieringswijze en ongeacht de operator waarbij de pensioenen worden opgebouwd (verzekeraar, pensioenfonds ...). Hierdoor wordt een gelijke behandeling tussen alle operatoren gehandhaafd. Er moet namelijk opgemerkt worden dat de financiering van een

contrat d'assurance. Le traitement patrimonial des prestations ne peut-être différent selon qu'on a affaire à une assurance vie ou à un autre mode de constitution de la pension.

La première position défendue par les représentants des assureurs, des entreprises assurées, des fonds de pension et par les représentants de deux délégations d'intermédiaires revient à écarter toute participation du conjoint en cas de dissolution du mariage avant le versement des prestations. En d'autres termes, selon cette opinion, le divorce ne doit pas diminuer le droit d'un conjoint à sa pension complémentaire. La seconde, soutenue par les représentants des consommateurs et les représentants d'une délégation d'intermédiaires consiste à aligner le traitement de cette question sur celui prévu pour les assurances vie individuelles (participation du conjoint non bénéficiaire pour moitié). Ces deux positions sont explicitées ci-dessous.

Il va de soi que si un régime différent de celui prévu pour les assurances individuelles devait être retenu pour les contrats relevant de la LPC (ex-loi Colla et loi Vandembroucke) ou de la LPCI (loi programme du 24 décembre 2002), ou si le régime aboutissait à introduire une différence de traitement de la pension selon sa nature (légale ou complémentaire), celle-ci devrait reposer sur des raisons objectives à peine d'introduire une nouvelle discrimination qui pourrait être condamnée par la Cour d'arbitrage.

En tout état de cause, l'adoption de règles nouvelles qui affecteraient les fonds de pension nécessiterait d'élargir la concertation au-delà de la Commission des assurances.

A) PREMIERE POSITION

Les représentants des fonds de pension, des assureurs, des entreprises assurées et les représentants de deux délégations d'intermédiaires proposent une solution à la fois cohérente, réaliste et qui pourrait être mise en œuvre sans bouleversement législatif.

De plus, ils insistent sur le fait que cette solution ne fige en rien les choses et autorise tout développement futur. Ceci pourrait n'être qu'un premier pas, en attendant la mise sur pied d'une réglementation qui pourrait, si tel est le souhait du législateur, s'inspirer de systèmes efficaces qui existent dans d'autres pays.

aanvullend pensioen niet altijd op een verzekeringsovereenkomst gebaseerd is. De vermogensrechterlijke behandeling van de prestaties mag niet verschillend zijn naargelang men te maken heeft met een levensverzekering of met een andere wijze van opbouw van een pensioen.

Het eerste standpunt dat verdedigd wordt door de vertegenwoordigers van de verzekeraars, van de verzekerde ondernemingen, van de pensioenfondsen en van twee delegaties van tussenpersonen houdt in dat de echtgenoot geen enkel recht heeft indien het huwelijk wordt ontbonden vóór de uitkeringen hebben plaatsgevonden. Dit betekent dat volgens deze stelling de echtscheiding het recht van de echtgenoot op zijn aanvullend pensioen niet moet verminderen. Het tweede standpunt, dat door de vertegenwoordigers van de verbruikers en van één delegatie van tussenpersonen wordt naar voor gebracht, houdt in dat de behandeling van deze kwestie wordt afgestemd op die voor de individuele levensverzekeringen (verdeling bij helften). Deze twee standpunten worden hieronder uiteen gezet.

Het spreekt vanzelf dat indien er voor de overeenkomsten die onder het toepassingsgebied van de WAP (ex-wet Colla en wet Vandembroucke) of de WAPZ (programmawet van 24 december 2002) vallen, een andere regeling zou worden getroffen dan die voor de individuele verzekeringen, of als de regeling zou leiden tot het invoeren van een verschil in de behandeling van het pensioen, naar gelang diens aard (wettelijk of aanvullend), zou deze gesteund moeten zijn op objectieve argumenten, zodat er geen nieuwe discriminatie ontstaat die door het Arbitragehof veroordeeld zou kunnen worden.

Indien er nieuwe regels worden aangenomen die een invloed zouden hebben voor de pensioenfondsen, zou het overleg in elk geval moeten worden uitgebreid tot buiten de Commissie voor Verzekeringen.

A) EERSTE STANDPUNT

De vertegenwoordigers van de pensioenfondsen, van de verzekeraars, van de verzekerde ondernemingen en van twee delegaties van tussenpersonen stellen een oplossing voor die tegelijk coherent en realistisch is en die kan aangewend worden zonder ingrijpende wetswijzigingen.

Bovendien leggen zij de nadruk op het feit dat deze oplossing de zaken niet doet verstarren en elke toekomstige ontwikkeling toelaat. Dit zou dus slechts om een eerste stap kunnen gaan, in afwachting van het instellen van een reglementering die, als dit de wens is van de wetgever, zou kunnen geïnspireerd zijn door efficiënte systemen in andere landen.

Les représentants des fonds de pension, des assureurs, des entreprises assurées et de deux délégations d'intermédiaires craignent que le fait de revendiquer immédiatement un système qui bouleverserait en profondeur le régime actuel ne permette pas d'avancée significative avant de longues années. En tout état de cause, les représentants des fonds de pension souhaitent que les époux puissent régler librement la question de fond au moment du divorce, sans qu'il soit nécessaire de passer par une modification des lois et règlements qui régissent actuellement le fonctionnement des régimes professionnels de pensions.

La solution que les représentants des assureurs, des fonds de pension et des entreprises préconisent constitue en tout cas une avancée par rapport au régime mis en place par la loi de 1992.

Ceux-ci se fondent sur le caractère de pension des contrats relevant de la LPC ou LPCI et estiment que ces pensions complémentaires encadrées par un régime légal spécifique devraient être traitées comme les pensions relevant de la sécurité sociale (premier pilier) et bénéficier dès lors de l'article 1401, point 4, du Code civil qui prescrit que le droit aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature, dont un seul des époux est titulaire sont propres, quel que soit le moment de l'acquisition, et sans récompense. Une modification pourrait être apportée à l'article 1401, point 4, en vue de le préciser clairement. Il suffirait d'ajouter les termes "pensions complémentaires" entre les termes "pensions, rentes viagères ou allocations de même nature".

Comme pour les parts de société, il y aurait lieu de faire ici la distinction entre le titre (les droits issus des parts sont propres) et la finance (la valeur des parts est commune). Conformément à cette distinction, il n'est pas contesté que les droits que détient le bénéficiaire en contrepartie de l'engagement de pension restent propres. La solution est la même que celle prévue par l'article 1401, point 4, C. civ. pour les pensions légales. Il convient ensuite de régler distinctement le sort des prestations c'est-à-dire de la finance. Celles-ci pourraient être considérées comme communes lorsqu'elles sont versées pendant le mariage.

L'identité de sort des pensions complémentaires et des pensions relevant de la sécurité sociale s'appuie sur les raisons suivantes :

- En prévoyant un cadre législatif et réglementaire spécifique, le législateur entend encourager la constitution de pensions complémentaires et protéger les bénéficiaires en garantissant leurs droits. Il n'est

De vertegenwoordigers van de pensioenfondsen, van de verzekeraars, van de verzekerde ondernemingen en van twee delegaties van tussenpersonen vrezen dat het onmiddellijk eisen van een systeem dat het huidige stelsel ingrijpend zou wijzigen, elke significante vooruitgang gedurende vele jaren zal belemmeren. In ieder geval wensen de vertegenwoordigers van de pensioenfondsen dat echtgenoten het basisprobleem vrij kunnen regelen op het ogenblik van de echtscheiding, zonder dat dient overgegaan te worden tot een wijziging van de wetten en reglementen die thans de werking van de professionele pensioenstelsels regelen.

De oplossing die de vertegenwoordigers van de verzekeraars, van de pensioenfondsen en van de ondernemingen aanbevelen is in ieder geval een vooruitgang in vergelijking met het stelsel van de wet van 1992.

Deze vertegenwoordigers baseren zich op het feit dat de overeenkomsten die vallen onder het toepassingsgebied van de WAP of WAPZ de kenmerken van een pensioen hebben. Zij zijn van oordeel dat deze door een specifiek wettelijk stelsel geregelde aanvullende pensioenen zouden moeten behandeld worden zoals de sociale zekerheidspensioenen (eerste pijler) en dus zouden moeten genieten van artikel 1401, punt 4, van het Burgerlijk Wetboek dat bepaalt dat het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering dat een der echtgenoten alleen bezit, eigen is, ongeacht het tijdstip van verkrijging en zonder vergoeding. Ter verduidelijking zou dit artikel 1401, punt 4, kunnen gewijzigd worden. Het zou volstaan om het begrip "aanvullend pensioen" in te voegen tussen de begrippen "pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering".

Zoals voor de aandelen in een vennootschap, zou hier een onderscheid moeten worden gemaakt tussen de titel (de rechten die voortvloeien uit de aandelen zijn eigen) en de financiën (de waarde van de aandelen is gemeenschappelijk). Overeenkomstig dit onderscheid blijven de rechten die voor de begunstigde voortvloeien uit de pensioentoezegging eigen. De oplossing is dezelfde als die welke artikel 1401, punt 4, B.W. biedt voor de wettelijke pensioenen. Vervolgens dient apart een regeling te worden uitgewerkt voor de bestemming van de uitkeringen, d.w.z. van de financiën. Deze uitkeringen zouden kunnen worden beschouwd als gemeenschappelijk als ze gedurende het huwelijk zijn gestort.

De overeenstemming tussen het lot van de aanvullende pensioenen en het lot van de sociale zekerheidspensioenen is gebaseerd op de volgende argumenten :

- Om de opbouw van aanvullende pensioenen aan te moedigen en de rechten van de begunstigten te beschermen heeft de wetgever een specifiek wet- en regelgevend kader ingesteld. Het lijkt geen twijfel

plus contesté à l'heure actuelle que, vu le vieillissement de la population, les pensions du premier pilier gérées en répartition ne permettront pas de garantir aux pensionnés un niveau de vie équivalent à celui qu'ils avaient tant qu'ils étaient en activités. Dès lors que les pensions complémentaires poursuivent un même but et répondent, dans un tel contexte, à un intérêt social indiscutable, il paraît justifié de leur réserver le même traitement que les pensions légales du premier pilier. Les pensions complémentaires et les pensions légales de la sécurité sociale présentent d'ailleurs les mêmes caractéristiques institutionnelles (affiliation obligatoire, caractère collectif, indisponibilité de principe avant l'âge terme, ...);

- Les pensions constituées dans le secteur public relèvent de l'article 1401, point 4, il serait inéquitable que dans un même couple composé d'un fonctionnaire et d'une personne travaillant dans le secteur privé, la pension dont bénéficierait le premier soit traitée différemment de celle dont bénéficierait le second; une telle discrimination pourrait d'ailleurs être sanctionnée par un nouvel arrêt de la Cour d'arbitrage.
- Lorsque la pension est constituée dans le cadre du second pilier (assurance de groupe ou fonds de pension), elle est financée en tout ou en partie par des allocations patronales qui ne sont pas des revenus provenant de la communauté. On ne voit dès lors pas pourquoi celle-ci devrait bénéficier des prestations en cas de divorce avant le terme de l'engagement.
- Les montants investis en vue d'exécuter l'engagement de pension souscrit sont en principe indisponibles avant l'âge prévu. D'un point de vue technique, on observera que le rachat n'est en général pas possible, et que la valeur patrimoniale ne peut pas toujours être déterminée de manière univoque : parfois même il n'y a pas du tout de valeur patrimoniale avant le versement des prestations ; dès lors qu'aucune réserve n'a été constituée un partage des droits acquis en cas de divorce serait techniquement impossible. En outre, toutes les pensions complémentaires ne font pas l'objet d'un financement.
- La solution qui consiste à mettre fin au contrat en vue de transférer la moitié de la valeur acquise au conjoint non bénéficiaire serait totalement impraticable pour les contrats relevant de la LPC ou de la LPCI. Il ne peut être mis fin anticipativement au contrat sans mettre en danger les objectifs mêmes

meer dat, gezien de vergrijzing van de bevolking, de pensioenen van de eerste pijler die gebaseerd zijn op een repartitiesysteem, aan de gepensioneerden niet dezelfde levensstandaard meer zullen kunnen bieden als die welke ze tijdens hun actieve leven hadden. Aangezien de aanvullende pensioenen eenzelfde doelstelling nastreven en in deze context ongetwijfeld van maatschappelijk belang zijn, lijkt het gerechtvaardigd dat voor deze pensioenen dezelfde regeling wordt toegepast als voor de wettelijke pensioenen van de eerste pijler. De aanvullende pensioenen en de wettelijke sociale zekerheids-pensioenen vertonen overigens dezelfde institutionele kenmerken (verplichte aansluiting, collectief karakter, principiële onbeschikbaarheid vóór het bereiken van de eindleeftijd, ...);

- De pensioenen van de openbare sector vallen onder artikel 1401, punt 4. Het zou onbillijk zijn, in het geval van een koppel dat bestaat uit een ambtenaar en een werknemer uit de privé-sector, dat het pensioen van de ene echtgenoot aan een andere regeling is onderworpen dan het pensioen van de andere echtgenoot; zulke discriminatie zou trouwens worden gesanctioneerd door een nieuw arrest van het Arbitragehof.
- Pensioenen van de tweede pijler (groepsverzekering of pensioenfondsen) worden geheel of gedeeltelijk gefinancierd door werkgeverstoelagen, die geen inkomsten zijn die voortkomen uit de gemeenschap. Er is dus geen enkele reden waarom de uitkeringen die plaatsvinden in geval van echtscheiding vóór het einde van de verbintenis zouden moeten toekomen aan deze gemeenschap.
- De bedragen die geïnvesteerd zijn ter uitvoering van de aangegane pensioenverbintenis zijn in principe niet beschikbaar voor de vastgestelde leeftijd. Hier dient opgemerkt te worden dat afkoop technisch gezien in de regel niet mogelijk is, en dat de vermogenswaarde niet altijd eenduidig kan worden bepaald : soms is er zelfs helemaal geen vermogenswaarde vóór de uitkeringen plaatsvinden ; aangezien er geen enkele reserve is opgebouwd, zou het technisch onmogelijk zijn de verworven rechten in geval van echtscheiding te verdelen. Bovendien zijn niet alle aanvullende pensioenen het voorwerp van een financiering.
- De oplossing die erin bestaat de overeenkomst te beëindigen om de helft van de vermogenswaarde over te dragen naar de echtgenoot die niet de begunstigde is, zou volstrekt ontoepasbaar zijn voor overeenkomsten die onder het toepassingsgebied van de WAP of de WAPZ vallen. De overeenkomst

du plan de pension. Il serait au surplus illogique d'attribuer une partie du financement de la pension de retraite au conjoint de l'affilié, alors que ce dernier ne la percevra peut-être jamais (hypothèse d'un décès avant terme)

Pour toutes ces raisons, les tenants de cette position suggèrent le régime suivant :

- Les prestations en cas de décès versées au conjoint survivant lui sont propres, sans récompense. Hormis la question des récompenses, cette solution est la même que celle prévue pour les contrats individuels d'assurance sur la vie.

Il n'y a pas lieu ici de prévoir une solution particulière lorsque le preneur souscrit l'assurance à son profit sur la tête de son conjoint, car cette formule n'est pas admise dans un tel contexte. La solution peut en revanche être étendue aux engagements volontaires pris dans le cadre des pensions complémentaires pour indépendants. Une égalité de traitement est ainsi assurée entre les indépendants et les salariés.

- Les prestations en cas de vie versées au conjoint bénéficiaire de l'engagement de pension durant le mariage sont des biens communs. Cette solution, conforme au principe de la présomption de communauté, implique que toutes les pensions (légal, complémentaires, sectorielles, ...) tombent dans le patrimoine commun, dès lors qu'elles sont perçues avant la dissolution du mariage. Les paiements faits pendant l'existence de la communauté sont dès lors communs :
 - sont visées par "paiement", toutes les prestations, y compris celles fournies dans le cadre des "opérations sur la réserve";
 - aucune distinction n'est faite selon qu'il s'agit d'un paiement en rente ou en capital;
 - aucune distinction n'est faite selon la forme juridique.
- A l'inverse, les prestations versées après la dissolution du mariage sont propres. Aucune récompense n'est due.

kan niet vroegtijdig beëindigd worden zonder dat de doelstellingen zelf van het pensioenplan in gevaar worden gebracht. Het zou bovendien onlogisch zijn om een deel van de financiering van het rustpensioen toe te kennen aan de echtgenoot van de aangeslotene terwijl deze laatste dat rustpensioen misschien nooit zal ontvangen (hypothese van voortijdig overlijden).

Om de hierboven uiteengezette redenen stellen de verdedigers van dit standpunt de volgende regeling voor :

- De uitkeringen die aan de overlevende echtgenoot betaald worden bij overlijden van de andere echtgenoot, zijn eigen, zonder vergoeding. Behoudens de kwestie van de vergoedingen, gaat het hier om dezelfde oplossing als die welke geldt voor de individuele levensverzekeringsovereenkomsten.

Er dient geen aparte oplossing te worden uitgewerkt voor de verzekering die een van de echtgenoten op het hoofd van de andere echtgenoot sluit in zijn eigen voordeel, aangezien die formule in deze context niet is toegelaten. De oplossing kan daarentegen wel uitgebreid worden tot de vrijwillige toezeggingen die in het kader van de aanvullende pensioenen voor zelfstandigen worden gedaan. Op die manier wordt een gelijke behandeling van zelfstandigen en werknemers gegarandeerd.

- De uitkeringen bij leven die tijdens het huwelijk worden betaald aan de echtgenoot die de begunstigde is van de pensioentoezegging zijn gemeenschappelijk. Deze oplossing, die gebaseerd is op het principe van het vermoeden van gemeenschap, impliceert dat alle pensioenen (wettelijke, aanvullende, sectorale, ...) in het gemeenschappelijk vermogen vallen, aangezien ze vóór de ontbinding van het huwelijk worden ontvangen. De betalingen die tijdens het bestaan van de gemeenschap plaatsvinden zijn derhalve gemeenschappelijk :
 - onder "betalingen" wordt verstaan alle uitkeringen, met inbegrip van die welke in het raam van operaties op reserve plaatsvinden ;
 - er wordt geen onderscheid gemaakt naargelang de betaling plaatsvindt in rente dan wel in kapitaal;
 - er wordt geen onderscheid gemaakt naargelang de rechtsvorm.
- Anderzijds zijn de uitkeringen die na de ontbinding van het huwelijk plaatsvinden, eigen. Er is geen vergoeding verschuldigd.

- En cas de divorce avant le versement des prestations, le contrat n'est pas pris en compte lors de la liquidation du patrimoine commun.

La valeur patrimoniale du contrat n'est commune que si elle est liquidée pendant la communauté, et aussi longtemps qu'elle n'est pas versée, les droits dont le bénéficiaire est titulaire sur le contrat restent propres. La pension légale et la pension complémentaire seront ainsi traitées de la même façon sur le plan des régimes matrimoniaux.

La proposition de réforme législative qui est soutenue ici aboutit, selon cette opinion, à une solution cohérente et uniforme pour toutes les pensions extralégales, quelle que soit leur forme; elle restaure la sécurité juridique; sa mise en œuvre serait simple et rapide et elle ne susciterait pas un bouleversement des institutions et des pratiques en Belgique.

A) DEUXIÈME POSITION

Les représentants des consommateurs et d'une délégation d'intermédiaires considèrent au contraire que les assurances groupe et pensions complémentaires représentent une partie de la rémunération du travailleur dans la mesure où il s'agit d'avantages négociés ou procurés dans le cadre d'un contrat de travail, encouragés par des mesures fiscales au détriment d'une augmentation de salaire, plus lourdement imposée. Ils ajoutent que l'assurance groupe est également considérée comme étant une part de la rémunération au sens de la loi sur le contrat de travail, notamment lorsqu'il s'agit de calculer une indemnité de préavis. Par conséquent, assurances groupes et pensions complémentaires doivent être considérées comme des biens communs.

Dans le cadre du régime légal de communauté de biens réduite aux acquêts, ces représentants estiment qu'il est primordial de veiller à une égale participation de chacun des conjoints à l'enrichissement du couple. Même si, dans la majorité des couples, les deux conjoints travaillent, ils constatent qu'ils sont rarement sur un pied d'égalité, en ce qui concerne le montant du salaire et les possibilités de se constituer une pension complémentaire. D'après les chiffres publiés par l'Office national des Pensions, la pension moyenne d'une femme employée pour une carrière complète est inférieure de +/- 3.600 € par an à celle d'un employé masculin pour une carrière complète. A cela, il faut ajouter le fait que les femmes, bien plus souvent que les hommes, n'ont que des carrières partielles, ce qui aggrave encore leur situation.

- In geval van echtscheiding vóór de betaling van de uitkeringen wordt met de overeenkomst geen rekening gehouden bij de vereffening van het gemeenschappelijk vermogen.

De vermogenswaarde van de overeenkomst is maar gemeenschappelijk indien ze vereffend wordt tijdens de huwelijksgemeenschap en de rechten op de overeenkomst waarvan de begunstigde titularis is, blijven eigen zolang de vermogenswaarde van de overeenkomst niet is uitbetaald. Het wettelijk pensioen en het aanvullend pensioen worden aldus op dezelfde wijze behandeld op het vlak van het huwelijkvermogensrecht.

Het hier gesteunde voorstel van wetswijziging leidt, volgens die opinie, tot een coherente en uniforme oplossing voor alle extra-legale pensioenen, welk ook hun vorm is; die oplossing herstelt de rechtszekerheid; haar inwerkingtreding zou eenvoudig en snel zijn en ze zou geen ingrijpende wijziging met zich brengen van de instellingen en praktijken in België.

A) TWEEDE STANDPUNT

De vertegenwoordigers van de verbruikers en van een delegatie van tussenpersonen menen daarentegen dat de groepsverzekeringen en de aanvullende pensioenen een gedeelte van de bezoldiging van de werknemer vormen voor zover het hier gaat om voordelen die onderhandeld of verleend zijn in het kader van een arbeidsovereenkomst, aangemoedigd door fiscale maatregelen ten nadele van een salarisverhoging die zwaarder wordt belast. Zij voegen eraan toe dat de groepsverzekering eveneens wordt beschouwd als een deel van de bezoldiging in de zin van de wet op de arbeidsovereenkomst, met name wanneer een opzegvergoeding moet worden berekend. Bijgevolg moeten groepsverzekeringen en aanvullende pensioenen worden aangezien als gemeenschappelijke goederen.

In het kader van het wettelijk stelsel van huwelijksgemeenschap van goederen beperkt tot de aanwinsten, oordelen deze vertegenwoordigers dat het van wezenlijk belang is om te waken over een gelijke participatie van elk van de echtgenoten aan de verrijking van het echtpaar. Zelfs wanneer, bij de meerderheid van de echtparen, beide echtgenoten werken, stellen zij vast dat zij zelden op gelijke voet worden behandeld wat betreft het bedrag van het salaris en de mogelijkheden om een aanvullend pensioen op te bouwen. Volgens de door de Nationale Dienst der Pensioenen gepubliceerde cijfers is het gemiddelde pensioen van een vrouwelijke werknemer met een volledige loopbaan +/- 3.600 € per jaar lager dan dat van een mannelijke werknemer met een volledige loopbaan. Daarbij komt nog dat de vrouwen heel wat frequenter dan de

De plus, pour l'année 2002, le salaire moyen¹ de l'ensemble des femmes était encore inférieur de 10 % au salaire moyen de l'ensemble des hommes. Si, en théorie, la correction de ces inégalités peut s'opérer, en cas de divorce, par le paiement d'une pension alimentaire, en pratique, cette option est beaucoup trop aléatoire : 40% des pensions alimentaires ne sont pas payées ou payées irrégulièrement, 19% ne sont pas payées du tout.

Les tenants de cette position sont donc d'avis que, au moins pour les époux qui ont choisi la solidarité du régime légal, il faut veiller à assurer l'égalité de participation des conjoints à l'enrichissement qui résulte de la constitution d'une pension complémentaire. C'est pourquoi ils proposent d'appliquer exactement le même régime aux assurances groupes et pensions complémentaires que celui proposé pour les assurances individuelles.

Ils estiment également que les assurances groupes et pensions complémentaires ne peuvent pas suivre purement et simplement le sort des pensions légales. Il s'agit, dans ce dernier cas, de prestations de sécurité sociale, calculées il est vrai sur base de la rémunération gagnée au cours de la carrière mais qui prévoient aussi des mécanismes de "rattrapage" pour les personnes qui n'auraient pas droit à une pension personnelle : pension de conjoint divorcé, pension minimum garantie, garantie de revenus aux personnes âgées. Aucun de ces mécanismes de solidarité n'est présent dans les systèmes d'assurance privée et aucune redistribution n'est prévue (contrairement aux pensions légales : les cotisations n'étant pas plafonnées tandis que le calcul de la pension se fait sur une rémunération plafonnée). Les deux systèmes ne sont donc pas comparables et ne peuvent être purement et simplement assimilés.

Ils ajoutent que les contrats visés ici fonctionnent en capitalisation et non en répartition si bien que la solidarité y est moins présente que dans le cadre des pensions légales.

Sur la base de ces arguments, ceux-ci sont favorables au régime suivant :

¹ La rémunération moyenne est obtenue en multipliant par 312 la rémunération journalière moyenne de toutes les femmes employées de la même classe d'âge.

² De gemiddelde bezoldiging wordt berekend door de gemiddelde bezoldiging per dag van alle vrouwelijke werknemers van dezelfde leeftijdscategorie, te vermenigvuldigen met 312.

mannen een deeltijdse loopbaan hebben, wat hun situatie nog verslechtert.

Bovendien lag het gemiddelde salaris² van de vrouwen voor het jaar 2002 als geheel 10 % lager dan het gemiddelde salaris van de mannen. In theorie kunnen deze ongelijkheden in geval van scheiding worden gecorrigeerd door de betaling van een onderhoudsgeld, maar in de praktijk is deze optie uiterst onzeker : 40 % van de onderhoudsgelden wordt niet of zeer onregelmatig uitbetaald, 19 % wordt helemaal niet betaald.

De verdedigers van dit standpunt menen daarom dat, althans voor de echtgenoten die voor de solidariteit van het wettelijke stelsel hebben geopteerd, de echtgenoten op gelijke wijze moeten participeren aan de verrijking die voortvloeit uit de samenstelling van een aanvullend pensioen. Daarom stellen zij voor om precies hetzelfde stelsel toe te passen op de groepsverzekeringen en op de aanvullende pensioenen als het stelsel dat is voorgesteld voor de individuele verzekeringen.

Tevens zijn ze van mening dat de groepsverzekeringen en de aanvullende pensioenen niet zomaar de wettelijke pensioenen moeten volgen. In het laatste geval betreft het namelijk sociale zekerheidsprestaties, die weliswaar worden berekend op basis van de bezoldiging gedurende de loopbaan, maar die ook voorzien in "aanpassingsmechanismen" voor de personen die geen recht zouden hebben op een persoonlijk pensioen : pensioen van gescheiden echtgenoot, gewaarborgd minimumpensioen, gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Geen enkel van deze solidariteitsmechanismen komt voor in de stelsels van de particuliere verzekeringssector en er is geen herverdeling voorzien (in tegenstelling tot de wettelijke pensioenen : er zijn immers geen maximum bijdragen, terwijl de berekening van het pensioen gebaseerd is op een bezoldigingsplafond). Beide stelsels kunnen dus niet met elkaar worden vergeleken en kunnen dus niet eenvoudigweg worden geassimileerd.

Zij voegen eraan toe dat de hier bedoelde overeenkomsten via het kapitalisatiesysteem functioneren en niet via het repartitiesysteem zodat de solidariteit hier minder speelt dan in het kader van de wettelijke pensioenen.

Op basis van deze argumenten zijn zij voorstander van het volgende stelsel :

- la prestation en cas de décès est un bien propre du bénéficiaire. Lorsque les primes ou les cotisations ont été payées avec de l'argent provenant de la communauté, une récompense est due au patrimoine commun;
- la prestation versée en cours de mariage tombe dans le patrimoine commun ; en cas de dissolution du mariage après cette date, les sommes non dépensées suivent les règles normales du partage;
- en cas de divorce avant le versement des prestations, l'ex-conjoint non bénéficiaire a droit à la moitié de la valeur patrimoniale du contrat au moment du divorce dans la mesure où celle-ci a été alimentée avec des revenus communs. Dans ce cas, il faudra tenir compte de la valeur acquise du contrat au moment du divorce. Même si le rachat est interdit par la loi d'ici quelques années, il devrait être possible de déterminer cette valeur théorique. Le montant dû au conjoint non bénéficiaire pourra être prélevé sur d'autres biens au moment du partage;
- les prestations versées en vertu d'un contrat conclu avant le mariage sont propres. Le cas échéant, une récompense sera due à la communauté en cas de dissolution du mariage par divorce ou par décès, pour les primes et cotisations payées avec de l'argent de la communauté.
- de uitkering in geval van overlijden is een eigen goed van de begunstigde. Wanneer de premies of de bijdragen betaald zijn geweest met geld dat afkomstig was van de gemeenschap, is er een beloning verschuldigd aan het gemeenschappelijk vermogen;
- de uitkering die wordt gestort tijdens het huwelijk valt in het gemeenschappelijk vermogen ; in geval van ontbinding van het huwelijk na deze datum, volgen de niet uitgegeven bedragen de normale regels inzake verdeling;
- in geval van scheiding vóór de storting van de uitkeringen, heeft de vroegere, niet-begunstigde echtgenoot recht op de helft van de vermogenswaarde van de overeenkomst op het ogenblik van de scheiding, voor zover deze waarde werd gestijfd met gemeenschappelijke inkomsten. In dit geval zal rekening moeten worden gehouden met de verworven waarde van de overeenkomst op het ogenblik van de scheiding. Zelfs indien de afkoop binnen enkele jaren bij wet verboden is, zou het mogelijk moeten zijn om deze theoretische waarde vast te stellen. Het bedrag dat verschuldigd is aan de niet begunstigde echtgenoot zal kunnen worden ingehouden op andere goederen op het ogenblik van de verdeling;
- de uitkeringen die worden gestort krachtens een overeenkomst die werd gesloten vóór het huwelijk zijn eigen. In voorkomend geval zal een beloning verschuldigd zijn aan de gemeenschap in geval van ontbinding van het huwelijk door scheiding of door overlijden, voor de premies en de bijdragen die werden betaald met het geld van de gemeenschap.

Les tenants de la première position ne partagent pas les considérations exprimées ci-dessus. Ils estiment en effet que tirer argument de l'existence d'une pension de divorce, dans les régimes de pension légale des salariés et des indépendants en vue de justifier le partage des droits acquis en cas de divorce avant paiement des prestations, n'est pas correct. Dans ces hypothèses en effet, cette pension - qui n'est octroyée que moyennant de strictes conditions - a un caractère "supplémentaire" : elle ne se crée pas au détriment de l'autre, il n'y a pas d'appauvrissement d'un conjoint au profit de l'autre, comme ce serait le cas si les droits acquis en cas de divorce avant paiement des prestations étaient partagés.

De aanhangers van de eerste stelling stemmen niet in met de bovenvermelde overwegingen. Zij zijn namelijk van oordeel dat het niet correct is om het bestaan van een echtscheidingspensioen in de wettelijke pensioenstelsels van de werknemers en de zelfstandigen te gebruiken als argument om de verdeling van de verworven rechten bij echtscheiding vóór de betaling van de prestaties, te rechtvaardigen. Immers, in die gevallen heeft dat pensioen – dat slechts onder strikte voorwaarden wordt toegekend – een "aanvullend" karakter : dat pensioen vormt zich niet ten nadele van de andere, er is geen verarming van de ene echtgenoot ten voordele van de andere, zoals dat het geval zou zijn als de verworven rechten bij echtscheiding vóór de betaling van de prestaties, zouden verdeeld worden.

-♦-

-♦-

CONCLUSION

Un consensus existe au sein de la Commission sur la nature patrimoniale des prestations en cas de vie ou décès versées au titre d'une assurance individuelle. Pour le règlement de la valeur acquise du contrat avant la date de son dénouement, en raison d'un divorce par exemple, la Commission envisage une nouvelle piste : afin de ne pas reporter le problème sous forme d'une créance conditionnelle, on pourrait procéder immédiatement au rachat du contrat sans pénalité ni civile ni fiscale afin que cette somme partagée puisse alimenter un nouveau contrat souscrit respectivement au nom de chaque conjoint. Ceci suppose une modification de la législation fiscale et la résolution d'un problème relevant de la technique d'assurance.

En ce qui concerne les engagements pris sur le fondement des lois LPC et LPCI, l'unanimité existe pour considérer que les prestations décès sont propres et que la pension versée durant le mariage est commune. La difficulté résulte du sort à réserver à l'engagement de pension lorsque le divorce survient avant le versement des prestations. Certains estiment que, puisque ce sont des revenus directs ou indirects qui ont permis d'alimenter l'engagement de pension, il est dans la logique d'un régime de communauté que le conjoint non bénéficiaire puisse, à la faveur d'un partage anticipé, tirer parti de l'enrichissement du ménage.

Etant donné que l'engagement de pension présente dans les régimes professionnels, des caractéristiques particulières et poursuit des objectifs propres, d'autres considèrent au contraire, qu'il serait techniquement et juridiquement impossible, dans certains cas, de régler ce problème de la même façon que pour les assurances vie individuelles en procédant à un règlement anticipé de l'engagement de pension. Ils plaident à cet égard pour un alignement sur les pensions légales du premier pilier qui consiste à considérer comme propres tous les droits issus de la pension et comme communes les prestations versées pendant le mariage. Cette solution constitue d'ailleurs une avancée par rapport à la situation actuelle. Le cas échéant, elle ouvre la voie à d'autres solutions qui pourraient s'élaborer dans l'avenir en dehors de toute précipitation.

D'autres pistes pourraient en effet être explorées à cet égard en s'inspirant du droit comparé ; par exemple en instaurant l'obligation de prévoir dans les pensions complémentaires une pension de divorce ou une participation

BESLUIT

Binnen de Commissie bestaat er een ruime consensus over de vermogensrechtelijke aard van de uitkeringen bij leven of bij overlijden die worden gestort uit hoofde van een individuele verzekering. Voor de regeling van de verworven waarde van de overeenkomst vóór de datum van de afloop ervan, door een scheiding bijvoorbeeld, heeft de Commissie een nieuwe piste voor ogen : om het probleem niet tot een voorwaardelijke schuldvordering te laten uitgroeien, zou onmiddellijk tot de afkoop van de overeenkomst kunnen worden overgegaan zonder burgerlijke of fiscale penaliteit, zodat deze verdeelde som een nieuwe overeenkomst zou kunnen stijven die respectievelijk op naam van elke echtgenoot zou kunnen worden afgesloten. Dit veronderstelt evenwel een wijziging van de fiscale wetgeving en de oplossing van een probleem inzake verzekeringstechniek.

Voor de toezeggingen waaraan de WAP en de WAPZ ten grondslag liggen, bestaat er eensgezindheid over dat de prestaties bij overlijden eigen zijn en dat het tijdens het huwelijk gestorte pensioen gemeenschappelijk is. De moeilijkheid resulteert echter uit de bestemming die aan de pensioentoezegging moet worden gegeven wanneer de scheiding plaatsheeft vóór de storting van de uitkeringen. Sommigen menen dat, aangezien het rechtstreekse of onrechtstreekse inkomsten zijn die het pensioenengagement gestijfd hebben, het in de lijn ligt van een gemeenschapsstelsel dat de niet begunstigde echtgenoot, dank zij een vervroegde verdeling, voordeel kan halen uit de verrijking van het huishouden.

Op basis van het feit dat het pensioenengagement in professionele stelsels bijzondere kenmerken heeft en eigen doelen nastreeft, gaan anderen er daarentegen van uit dat het op technisch en op juridisch vlak, in bepaalde gevallen onmogelijk zou zijn dit probleem op dezelfde wijze te regelen als voor de individuele levensverzekeringen door een vervroegde regeling van de pensioentoezegging. In dit verband pleiten zij voor een overeenstemming met de wetelijke pensioenen van de eerste pijler, waarin alle rechten die voortvloeien uit het pensioen als eigen worden beschouwd en de tijdens het huwelijk gestorte uitkeringen als gemeenschappelijk. Deze oplossing is trouwens een vooruitgang in vergelijking met de huidige situatie. In voorkomend geval opent ze de weg naar andere oplossingen die in de toekomst zouden kunnen uitgewerkt worden zonder daarbij overhaast te werk te gaan.

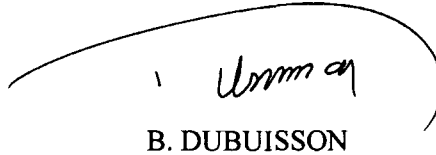
Er zouden namelijk, uitgaande van het vergelijkend recht, andere denksporen kunnen worden gevolgd : bijvoorbeeld door het invoeren van de verplichting om in de aanvullende pensioenen een scheidingspensioen te voorzien, of een

différée pour le conjoint non affilié, par le biais du versement d'une partie de la prestation perçue ultérieurement au titre de la pension complémentaire.

La Commission estime cependant qu'il serait prématuré de suivre cette piste. Par sa nature, cette piste générerait un bouleversement des institutions et des pratiques de la Belgique, et serait difficile à mettre en œuvre, alors que l'insécurité juridique actuelle qui résulte de la déclaration d'inconstitutionnalité des articles 127 et 128 LCAT par la Cour d'Arbitrage nécessite une solution dont la mise en œuvre sera simple et rapide. De plus, elle nécessiterait une consultation préalable de la Commission des pensions complémentaires ainsi que la Commission des pensions complémentaires des indépendants.

-♦-

Le Président,



B. DUBUISSON

uitgestelde participatie voor de niet aangesloten echtgenoot, via de storting van een gedeelte van de later uit hoofde van het aanvullende pensioen ontvangen uitkering.

De Commissie is nochtans van oordeel dat het voorbarig zou zijn om dit denkspoor te volgen. Door zijn aard, zou het een ingrijpende wijziging van de instituten en de praktijken in België te weeg brengen, en het zou moeilijk kunnen toegepast worden, terwijl de huidige juridische onzekerheid tengevolge van de ongrondwettelijk verklaring van de artikelen 127 en 128 WLVO door het Arbitragehof een oplossing vraagt die eenvoudig en snel kan toegepast worden. Bovendien zou ze een voorafgaande consultatie zowel van de Commissie voor Aanvullende Pensioenen als van de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen vereisen.

-♦-

De Voorzitter,